

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Jizzax davlat pedagogika universiteti rektori prof.
Sh.S.Sharipov
2024 yil

**10.00.04-YEVROPA, AMERIKA VA AVSTRALIYA XALQLARI TILI VA
ADABIYOTI IXTISOSLIGI BO‘YICHA TAYANCH DOKTORANTURAGA
KIRUVCHILAR UCHUN
“MUTAXASSISLIK FANI” DAN
DASTUR**

JIZZAX – 2024

Tuzuvchi:

Ganiyeva G.Z – Jizzax davlat pedagogika universiteti dotsenti, f.f.f.d., (PhD)

Taqrizchilar:

Pardaeva Z.J - Jizzax davlat pedagogika universiteti professori, f.f.d.

Xasanov E.R - Jizzax davlat pedagogika universiteti dotsenti, f.f.f.d., (PhD)

Dastur 10.00.04-Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti ixtisosligi bo'yicha kirish sinovlarini topshiruvchilar uchun mo'ljallangan.

Dastur JDPU Ingliz tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasining 2024 yil 25 sentabrdagi №2 - sonli yig'ilishida muhokama qilingan va ma'qullangan.

ANNOTATSIYA

“Evropa, Amerika va Avstraliya halqlari tili va adabiyoti” ixtisosligining mazmuni Yevropa, Amerika va Avstraliya halqlari tilarini nazariy-metodologik va funksional jihatlarini tadqiq qilishni ko‘zda tutadi. Tadqiq qilinayotgan tillarning kelib chiqishi, rivojlanishi va hozirgi holati izlanuvchilarning diqqat markazida turadi. Katta e‘tibor slavyan, german va roman tillarining kelib chiqishidagi umumiy holatlar, Hind-Yevropa tilini o‘rganish va rekonstruksiya qilish masalalari, Proto-hind evropa tili, proto-german, proto-roman, proto-slavyan va boshqa qadimgi tillardan hozirgi tillarga o‘tishda divergensiya va konvergensiya jarayonlarini o‘ziga xos kechishishi, qarindosh tillarini qiyosiy-tarixiy o‘rganish asosiy prinsiplarni, tillar taraqqiyotidagi umumiy va xususiy holatlar, kabi masalalar bu ixtisoslik doirasida muhokama qilinadigan muammolar doirasiga kiradi.

KIRISH

Ushbu dastur 10.00.04-Yevropa, Amerika va Avstraliya halqlari tili va adabiyoti ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchilar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, Davlat ta‘lim standartlari talablari asosida tuzilgan.

Ushbu ixtisoslik doirasida hozirgi kunda Yevropa, Amerika va Avstraliyada muloqot vositasi bo‘lib xizmat qiladigan tillarning kelib chiqishi, til va adabiyot normasi shakllanishini asosiy bosqichlari, unda ichki va tashqi olimlarning roli va ahamiyati, adabiy tillar normasining shakllanishiga tasir ko‘rsatuvchi ekstralingvistik va gentralingvistik omillar, bu tillar funksional va tipologik jihatlaridagi va dunyoni bilishda milliy o‘ziga xosligi kabi masalalar muhokama qilinadi. Shularni inobatga olgan holda mazkur dastur ikki qismni o‘z ichiga oladi: **birinchisi Yevropa, Amerika va Avstraliya halqlari tillariga bag‘ishlangan** qism bo‘lsa, **ikkinchi qism Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyotiga bag‘ishlangandir.**

ASOSIY QISM

1-QISM. YEVROPA, AMERIKA VA AVSTRALIYA HALQLARI TILLARI

Tadqiqot sohalari quyidagilarni o'z ichiga oladi: o'rganilayotgan tillarning fonetikasi, fonologiyasi va morfologiyasi. Fonologiyaning predmeti va vazifalari. Til birliklarini fonologik jihatdan tahlil qilishning asosiy tamoyillari. Fonologik belgi tushunchasi. Fonema. Segmentatsiya. Identifikatsiya. Klassifikatsiya. Fonema va uning realizatsiyasi. Pozitsiyaning turlari. Nutqning fonetik bo'linishi. Fonetik jarayonlar. Pozitsion o'zgarishlar. Urg'u. Reduksiya. Akkomodatsiya. Assimilyatsiya. Metateza. Proteza. Epenteza.

O'rganilayotgan tillar morfologiyasi. Grammatikaning predmeti haqida. Grammatik shakl. Grammatik ma'no. Grammatik ma'noning gefodapasi usullari. Ablaut, Fleksiya, Agglyutinatsiya, Izilyatsiya, Popisintetizm. So'zning sintektik shakli, so'zning analitik shakli. Supletivizm. Ichki fleksiya. Reduplikatsiya. Yordamchi so'zlar. Gapda so'z tartibi. So'z turkumlari.

So'z yasash muammolari. Derivatologiya. Affiksatsiya. Prefiksatsiya. Suffiksatsiya. Qo'shma so'zlar. Abbrevatsiya. Konversiya. So'z yasashning sermahsul va kammahsul turlari. Sintaktis. Sintaksisning predmeti. Sintagmatik munosabatlarning mantiqiy tahlili. Sintagmatik manolar va ularni ifoda qilish usullari. Sintagmatik ko'rsatkichlarning shakliy funksiyalari. Gapning normativ jihatidan propositiv nanimatsiya va denotatning strukturasi. Gapning sintagmatik jihatdan tashkillashtirishning ikki vazifasi: voqeani nomlash va kommunikativ niyatni ifodalash. Gap nominativ va kommunikativ jihatlarining o'zaro munosabati. Propositiv nominatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari. Sintaksisda paradigmatic munosabatlar. Gap va hukm. So'zlar orasidagi munosabatni ifodalash usullari. Moslashuv. Boshqaruv. Bitishuv.

So'zlar orasidagi sintaktik aloqaning turlari: predikativ, ob'ektiv, atributiv va adverbial aloqa. Gap va gapning shakliga ko'ra turlari. Gapning kommunikatsiya maqsadiga ko'ra turlari. Gapning semantikasiga ko'ra turlari. Gapning pragmatik klassifikatsiyasi. Kognitiv grammatikada gapni tahlil qilishning asosiy tushuncha va tamoyillari. O'rganilayotgan tillarda semantika masalasi. Semantikaning

tilshunoslikdagi o'zni. Ma'no, tushuncha va konsept terminlari o'rtasidagi munosabatlar. Belgi va ma'no.

Semantika. Lingvistik semantika. Konseptual semantika. Mantiqiy semantika. Tilning leksiko-semantik tizimi. Semasiologiya. Onomasiologiya. Leksik ma'noning strukturasi va uni tahlil qilish. Tilning leksiko-semantik tizimi. Tilni semantik tahlil qilishning mantiqiy asoslari. So'zning mazmuniy tuzilishi. Polisemiya tushunchasi. Ko'pma'nolilikning omonimiyaga munosabati. Konversiya. Sinonimiya. Antonimiya. Transpozitsiya. Tillarni tadqiq qilishining kognitiv jihatlari. Dunyoning lisoniy manzarasi. Dunyoni bilishning milliy o'ziga xosligi. Konsept. Persept. Kategorizatsiya. Subkategorizatsiya. Konsept va uning voqelanishi. Kognitiv tilshunoslikning shakllanishi va rivojlanishi. Kognitiv tilshunoslikning asosiy yo'nalishlari. Kognitiv metafora.

Stilistika. Ifoda vositalari va stilistik uslublar. Tilning funksional uslubi tushunchasi. Ingliz tili lug'at tarkibining stilistik tasnifi. Fonetik ifoda vositalari va stilistik uslublar. Leksik ifoda vositalari va stilistik uslublar. Metafora. Metonimiya. Kinoya. Kalambur. Epitet. Oksimoron. O'xshatish. Perifraz va hokazolar. Sintaktik ifoda vositalari va stilistik uslublar. Parallel qurilmalar. Xyazma. Klimaks. Antiteza. Litota va boshqalar. Tillarning funksional stillari. Leksikologiya va leksikografiya. Til lug'at tarkibining etimologik guruhlarni. So'z strukturasi. Morfemik tahlilning prinsiplari. Derivatsion tahlil prinsiplari. O'zak, negiz va ularning turlari. Leksikografiyaning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari. Lug'at turlari. Lug'at tizimining asosiy prinsiplari. Parimiologiya. Tillar lug'at tarkibidagi maqol, matal va idiomalar va ularning o'zni. Paremiologiyaning etimologik muammolari. Etimologiya. Tillar lug'at tarkibidagi etimologik guruhlanish masalalari. Matn lingvistikasi. Badiiy adabiyot tilining o'ziga xosligi. Diskurs tushunchasi. Kogergentlik, kogeziya, Anafora. Katafora. Diskurs markerlari. So'z strukturasi psixolingvistik jihatlari. Assotsiativ eksperiment. Gender nazariyasi. Yosh bolalar nutqi. Afaziya, til va ong. Til va tafakkur. Yevropa, Amerika va Avstraliya tillari tarixi. Tillar va ular shevalarining sinxron va diaxron tadqiq qilish masalalari. Tilning shakllanishi va rivojlanishi.

Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyoti tarixini davrlashtirish, adabiyot namoyandalari, adabiyot taraqqiyotining rivojlanish bosqichlari, adabiyot

namunalarida tarixiy davr aks etganligi, asarlar syujeti, asarlar qaysi ijodiy metodga mansubligi, G'arb adabiyotidagi adabiy tur va janrlarni farqlash va ularning spesifik xususiyatlarini belgilay olish, jahon adabiyotidagi tarixiy, ijtimoiy muhit, ijodiy maktab va an'analarning o'rnini aniqlash, jahon adabiyoti namunalarining estetik mohiyatini anglab etish, Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyotidagi jarayonlarini o'zaro bog'liqlik nuqtai nazaridan tahlil qilish masalasi.

Tilning kelib chiqishida monogenez va poligenez gipotezalari. Til rivojlanishida tashqi va ichki omillar. Substrakt tushunchasi. Tilning rivojlanishida ijtimoiy omillarning davrlashtirilishi. Til va yozuv. Alifbolar tarixi. German, roman va slavyan xalqlar foydalangan alifbolar va ularning tarixi. O'rganilayotgan tillarni tadqiq qilishda metod masalasi. Eng yangi metodlarning tilshunoslikka kirib kelishi. Qiyosiy-tarixiy metod. Mantiqiy metod. Struktural metod. Funktsionalizm metodi. Glossematika. Distributsion analiz metodi. Bevosita tashkil etuvchilarga ajratish metodi. Transformatsion metod. Ginerativ metod, stratifikatsion metod, kelishik grammatikasi metodi, konseptual analiz metodi, oppozitsiya metodi. Komponent tahlili metodi, kognitiv kategorizatsiya metodi va hokazolar.

Tillarni tadqiq qilishning nominativ va kognitiv jihatlari. Nominatsiya nazariyasi. Birlamchi nominatsiya. Ikkilamchi nominatsiya. Denotat. Referent. Konotatsiya. Referensiya. Okkazonalizmlar. Tillarni tadqiq qilishning lingvokulturologik jihatlari: til, madaniyat. Lingvokulturema, madaniy fon. Madaniy o'ziga xoslikning tilda aks etilishi. Tillarni tanqid qilinish lingvopragmatik jihatlari. Lingvopragmatikaning shakllanishi va rivojlanishining asosiy bosqichlari: pragmatik va semantik jarayon. Pragmalingvistikaning predmeti. Nutqiy akt nazariyasi. Pragmatik muzmunni shakllantiruvchi hodisalar. Muloqotning tamoyil va qoidalari. Sotsiopragmatik tahlil tushunchasi. Deyksis va nutqiy muloqot matni. Diskursning tuzilishi va uning tahlili.

Yozma yodgorliklar tili va ularni tahlil qilish masalalari. Alifbo va uning turlari. Dialektlar, tilni me'yorlash masalasi, matnlarni davriylashtirish muammolari. Lingvogenetik tadqiqotlar metod va protseduralaridan yozma yodgorliklar tilini tahlil qilishda foydalanish masalasi.

Tavsiya etilayotgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 29 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligi garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.
4. Мирзиёев Ш. "Уверенно продолжим путь национального развития на новом этапе" ИПТД, Узбекистан, 2018.
5. Мирзиёев Ш. "Светлой и благополучной будет жизнь народа, имеющего благородные устремления и великие цели" ИПТД Узбекистан, 2019.
6. Yusupov A.T. Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar davlat attestatsiyasi (metodologik-uslubiy, normativ-xukukiy va ilmiy-tashkiliy yunalishlari). Toshkent, 2013.
7. Bakoeva M., Muratova E., Ochilova M. English Literature. Tashkent, 2010.
8. English Literature from the 19th century through today/ edited by J.E.Luebering. p. cm. – (The Britannica guide to world literature) by Britannica Educational Publishing. New York, 2011.
9. English Literature from the Restoration through the Romantic Period/ edited by J.E.Luebering.– 1st p. cm. – (The Britannica guide to world literature) by Britannica Educational Publishing. New York, 2011.
10. Richard Gray. A History of American Literature. Third edition. Blackwell Publishers Ltd. UK, 2012

Ingliz tili. Asosiy adabiyotlar.

1. Safarov Sh. S. Semantika. – T.: Fan, 2012.
2. Safarov Sh. S. Kognitiv tilshunoslik. – T.: Fan, 2006.
3. Ashurova D. I. Matn lingvistikasi. – T.: Fan, 2010.
4. Yokubov J. Kategoriya modalnosti v raznosistemnykh yazykax. – T.: 2011.
5. Bakieva G.X. Aktualnye problemy teorii grammatiki angliyskogo yazyka. - T-2011.

6. Mamatov A.E. Istoriya i teoriya yazыkovoy normy. – T.: -2010.
7. Iriskulov M.T. Nazariy grammatika asoslari. – T.: 2011 (ingliz tilida). Mo‘minov O. Ingliz tili leksikologiyasi. – T.: 2010 (ingliz tilida).
8. Qo‘ldoshev A. Ingliz tili tarixi. – T.: 2015.
9. Qambarov N.M. tipologiya asoslari. – T.: 2011 (ingliz tilida).
10. Raximov G‘. Tarjima nazariyasi. – T.: 2016.
11. Polvonova X. Ekololingvistika asoslari. – T.: 2015.
12. Yuldashev A. Idiomatik qo‘shma so‘zlar tipologiyasi. – T.: 2016.
13. Qo‘ldoshev A. German filologiyasiga kirish. – T.: 2011 (ingliz tilida).
14. Alimuhamedov A. Antik adabiyot tarixi. – T.: 2007.
15. Azizov K., Qayumov O. Jahon adabiyoti tarixi. (XVIII–XX asrlar). – T.: «O‘qituvchi» 1987.
16. Boynazarov F. Jahon adabiyoti. – T.: «Zarqalam», 2006.
17. Sulaymonova F. Sharq va G‘arb. – T.: «O‘zbekiston», 1997.
18. Admoni V.G. Grammaticheskiy stroy kak sistema postroeniya i obshaya teoriya. - L.1988.
19. Amosova N. N. Osnovy angliyskoy frazeologii. - L., 1963.
20. Apresyan Yu. D. Leksicheskaya semantika. Sinonimicheskie sredstva yazыka. - M.,2004.
21. Arnold I. V. (1) Semanticheskaya struktura slova v sovremennom angliyskom yazыke i metodika ee issledovaniya (na materiale imeni sushchestvitelnogo). - L., 1966.
22. Arutyunova N. D. Predlojenie i ego smysl. Logiko-semanticheskie problemy. - M.,2000.
23. Aspekty semanticheskix issledovaniy./Otv. red. Arutyunova N. D., Ufimseva A. A.
24. - M., 1980.

25. Blumfeld L. Язык/Per. s angl. - M., 1968.
26. Bondarko A.V. Grammaticheskoe znachenie i ego smysl. - M., 2004.
27. Veynreyx U. O semanticheskoy strukture yazyka. - V kn.: Novoe v lingvistike. Vyssh. U. - M., 1970.
28. Vilyuman V. G. Angliyskaya sinonimika. - M., 1980.
29. Gak V. G. Semanticheskaya struktura slova kak komponent semanticheskoy struktury vykazivaniya. V kn.: Semanticheskaya struktura slova, M., 2001; Gak V.G. K tipologii lingvisticheskix nominatsiy // Yazykovaya nominatsiya: Obshchie voprosy. - M., 1977.
30. Gak V.G. Teoreticheskaya grammatika frantsuzskogo yazyka. - M., 1986.
31. Gorskiy D. P. Voprosy abstraksii i obrazovanie ponyatiy. - M., 1986
32. Makaev E.A. Sravnitelnoe istoricheskoe izuchenie germanskix yazykov. - M.: Nauka, 1979.
33. Yelmlev L. Mojno li schitat, chto znacheniya slov obrazuyut strukturu. V kn.: Novoe v lingvistike. - M., 1962.
34. Zveginsev V. A. Semasiologiya. - M., 1957.
35. Ivanova I.P. K voprosu o grammaticheskoy sinonimii // Issledovaniya po angliyskoy filologii. T.2. - L., 1961.
36. Karaulov Yu. N. Obshchaya i russkaya ideografiya. - M., 1976.
37. Kasnelson S. D. Tipologiya yazyka i rechevoe myshlenie. - L., 2004. Kibrik A.A., Plugyan V.A. Funktsionalizm // Fundamentalnye napravleniya sovremennoy amerikanskoy lingvistiki / A.A. Kibrik i dr. (red.) - M., 1997.
38. Klays G. Sila slova/Per. s nem. - M., 1967.
39. Kovtunova I.I. O sintaksicheskoy sinonimii // Voprosy kultury rechi. 1955. Выр. I.
40. Kolshanskuy G. V. Kontekstnaya semantika. - M., 1980.
41. Komlev N. G. Komponenty soderzhatelnoy struktury slova. - M., 2005.
42. Korylenko M. M., Popova Z. D. Ocherki po obshchey frazeologii. - Voronej, 2000.
43. Kratkiy slovar kognitivnykh terminov / Ye.S. Kubryakova (red.). - M., 1997. 27.

- Kubryakova Ye. S. Chasti rechi v onomasiologicheskom osvechenii. - M., 2006;
28. Kubryakova Ye.S. Modeli porojdeniya rechi i glavnye otlichitelnye osobennosti porojdayushchego protsessa // Chelovecheskiy faktor v yazyke: Yazyk i porojdenie rechi / B.A. Serebrennikov (red.). - M., 1991.
44. Kubryakova Ye.S. Nominativnyy aspekt rechevoy deyatel'nosti. - M., 1986.
45. Kubryakova Ye.S. O ponyatii diskursa i diskursivnogo analiza v sovremennoy lingvistike // Diskurs, rech, rechevaya deyatel'nost: funktsionalnye i strukturnye aspekty. - M., 2000.
46. Kuznesov A. M. Strukturno-semanticheskie parametry v leksike. - M., 1980. 32.
Kuznesova A. I. Ponyatie semanticheskoy sistemy yazyka i metody ee opisaniya. - M., 1963.
47. Mednikova E. M. Znachenie slova i metody ego opisaniya. - M., 1974.
48. Nikitin M; V. Leksicheskoe znachenie v slove i slovosochetanii. Vladimir, 1974;
kolshanskiy G.V. kontekstnaya semantika, - M. Nauka, 1981
49. Pankras Yu.G. Propozitsionnye struktury i ix rol v formirovaniy yazykovykh edinis raznykh urovney. Minsk; - Moskva, 1992.
50. Peshkovskiy A.M. Printsipy i priomy stilisticheskogo analiza iotsenki xudojestvennoy prozy. - M., 1927.
51. Printsipy i metody semanticheskix issledovaniy. - M., 1976.
52. Raspopov I.P., Sycheva S.N. Sintaksicheskaya derivatsiya i sintaksicheskayasinonimiya // NDFSh FN, 1974. - №3.
53. Seliverstova O. N. Komponentnyy analiz mnogoznachnykh slov. - M., 1975.
40. Semanticheskaya struktura slova. Psixolingvisticheskie issledovaniya. - M. 1971.Sossyur F. de Kurs obshchego yazykonaniya. - M. Progress, 1988.
54. Trubeskoy N.S. osnovy fonologii. - M. 1968
55. Smirniskiy A. I. Leksikologiya angliyskogo yazyka. - M., 1956.
56. Sorokina T.S. Funktsionalnaya grammaticeskaya sinonimiya v angliyskom yazyke. -M., 1995.
57. Stepanov Yu.S. Imena. Predikaty. Predlojeniya. - M., 1981.
58. Stepanova Yu.S. Semiotika. - M., 1971.

59. Sternin I. A. Проблемы анализа структуры значения слова. - Воронеж, 1979.
60. Ufimseva A. A. Слово в лексико-семантической системе языка. М., 1968.
49. Cheyf U. L. Значение и структура языка/Пер. с англ. - М., 1975.
61. Языковая номинация. Виды наименований./Otv. red. Serebrennikov B. A., Ufimseva A. A. - М., 1977.
62. Языковая номинация. Общие вопросы./ Otv. red. Serebrennikov B. A., Ufimseva A. A. - М., 1977.
63. Austin L.L. How to do things with words. - London: Oxford University Press, 1962.
64. Vash Ye. & Harms, R. J. (Eds.) 1968. Universals in linguistic theory. - New York: Holt, Rinehart and Winston.
65. Bazell 1962. Meaning and the morpheme Word 18, 132-42.
66. Bierwisch M. 1970. 'Semantics'. In Lyons 1970, pp. 166-84.
67. Sapir E. язык. М. Progress, 1965. Vandernes J. Язык. - М.: Progress, 1933. Bloomfield, L. 1933. Language. - New York: Holt, and (1935) London: Allen and Unwin.
68. Breal, M. Semantics: studies in the science of meaning. London: Heinemann, 1900.
69. Sarnar, R. 1948. Introduction to semantics. - Cambridge, Mass.: Harvard University Press. Chomsky, N. 1959.
70. Fillmore, S. J. 'The case for case'. In Vash and Harms, 1968. pp. 1-90.
71. Fodor, J. A. & Katz, J. J. The structure of language: readings in the philosophy of language. New Jersey: Prentice-Hall, 1964.
- 72.
- 73.
74. Fries, S. S. 1952. The structure of English. New York: Harcourt Brace and (1957) London: Longman.
75. Nalliday M.A.K. 'Lexis as a linguistic level'. In Bazell et al., pp. 148-62. 1967.
76. Hjelmslev, L. 1953. 'Prolegomena to a theory of language' (translated by F. J. Whitfield). International Journal of American Linguistics Memoir 7. Hymes, D.

- (Ed.). *Language in culture and society*. New York: Harper and Row, 1964.
77. Joos, M. (Ed.). 1958. *Readings in linguistics*. New York: American Council of Learned Societies. 1964. Katz, J. J. & Fodor, J. A. 1963. 'The structure of a semantic theory'. *Language* 39, 170-210
78. Katz, J. J. 1971. 'On generative semantics'. In Steinberg and Jakobovits, pp. 232-96.
79. Lyons J. *Structural semantics*. Oxford: Blackwell, 1963.
80. Lyons J. 1968. *Introduction to theoretical linguistics*. Cambridge: The University Press. (Ed.) 1970. *New horizons in linguistics*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.
81. McCawley, J. D. 'The role of semantics in a grammar'. In Vash and Harms, 1968. pp. 125-70.
82. Morris S. *Signs, language and behavior*. New York: Prentice-Hall, 1946.
83. Ogden, S. K. & Richards, I. A. *The meaning of meaning*. London: Kegan Paul, 1923.
84. Palmer, F. R. *The English verb*. London: Longman, 1974.
85. Russell, V. *An inquiry into meaning and truth*. London: Allen and Unwin, 1940. 74. Sapir, Y. *Language*. New York: Harcourt Brace, 1921.
86. V. F. *Verbal behaviour*. New York: Appleton-Century-Crofts, 1957.
87. Steinberg, O. D. & Jakobovits, L. A. (Eds.). *Semantics*. Cambridge: The University Press, 1971.
88. Ullmann, S. *Semantics: an introduction to the study of meaning*. Oxford: Basil Blackwell, 1962.
89. Weinreich, I. 'Explorations in semantic theory'. In Sebeok, pp. 395-477, 1966.
90. Whorf, V. L. (Ed. Carroll, J. V.) *Language, thought and reality: selected writings of Benjamin Lee Whorf*. Cambridge, Mass.: M.I. T. Press, 1957.
91. Wittgenstein, L. *Philosophical investigations*. Oxford: Blackwell, 1953.
93. Muminov O.M. *Ingliz tili leksilogiyasi*. -T., 2006
94. Safarov Sh. *Pragmalingvistika*. - T: 2008.
95. Safarov Sh. *Kognitiv tilshunoslik*. - Jizzax, 2007.

Rus tili. Asosiy adabiyotlar

1. Abduazizov A.A. i dr. Obsheye yazikoznaniye. - Tashkent: Universitet, 2001.
2. Avanesov R.I. Fonetika russkogo literaturnogo yazika. - M., Izd. MGU, 1956.
3. Avanesov R.I. Russkoye literaturnoye proiznosheniye. 6-ye izd. - M.: Prosvesheniye, 1984.
4. Aliyeva E.A. Sovremenniy russkiy yazik. Sintaksis slojnogo predlojeniya i slojnogo sintaksicheskogo selogo. Tashkent: Universitet, 2022.
5. Aliyeva E.A. Sovremenniy russkiy yazik. Sintaksis slojnogo predlojeniya i slojnogo sintaksicheskogo selogo. Tashkent: Universitet, 2023. '
6. Aliyeva E.A. Sovremenniy russkiy yazik. Sintaksis slovosochetaniya i prostogo predlojeniya. Tashkent: Tafakkur-bo'stoni, 2019.
7. Apresyan Yu.D. Izbrannie trudi. V 2t. - M.: Yaziki russkoy kulturi, 1995.
8. Arutyunova N.D. Tipi yazikovix znacheniy. Otsenka. Sobitiye. Fakt. - M.: Nauka, 1988.
9. Sovremenniy russkiy yazik / Pod red. V.A. Beloshapkovoy. 3-ye izd. - M.: Azbukovnik, 1997.
10. Boguslavskiy I.M. Issledovaniya po sintaksicheskoy semantike. - M.: Nauka, 1985.
11. Valgina N.S. Sintaksis sovremennogo russkogo yazika. - M.: Agar, 2000.
12. Valgina N.S. Sovremenniy russkiy yazik. Punktuatsiya. - M.: Visshaya shkola, 1989.
13. Vinogradov V. V. Russkiy yazik. Grammaticheskoye ucheniye o slove. 3-ye izd. - M.: Visshaya shkola, 1986.
14. Vinogradov V.V. Izbrannie trudi. Leksikologiya i leksikografiya. - M.: Nauka, 1977.
15. Grammatika sovremennogo russkogo literaturnogo yazika / Pod red. N.Yu.Shvedovoy. - M., 1970.
16. Gorbachevich K.S. Normi sovremennogo russkogo literaturnogo yazika. Z-ye izd. - M.: Prosvesheniye, 1989.
17. Zemskaya Ye.A. Slovoobrazovaniye. Sovremenniy russkiy yazik / Pod red. V.A.Beloshapkovoy. - M.: Visshaya shkola, 1989.
18. Ivanova V.F. Sovremennaya russkaya orfografiya. - M.: Visshaya shkola, 1991.

19. Kasatkin L.L. Sovremenniy russkiy yazik: Fonetika. - M.: Academia, 2006.
20. Kas L.V. Kurs leksiy po leksikologii sovremennogo russkogo literaturnogo yazika. - Tashkent, 2002.
21. Kozirev V.A., Chernyak V.D. Russkaya leksikografiya. - M.: Drofa, 2004.
22. Kostyushkina G.M., Obsheye yazikoznaniye i istoriya lingvisticheskix ucheniy. – Irkutsk, 2021.
23. Russkaya razgovornaya rech / Otv. red. Ye.A.Zemskaya. - M.: Nauka, 1973.
24. Kojina M.N. Stilistika russkogo yazika. 3-ye izd. - M., 1993.
25. Krisin L.P. Sovremenniy russkiy yazik. Leksicheskaya semantika. Leksikologiya. Frazeologiya. Leksikografiya. - M.: Academia, 2007.
26. Larin B.A. Ocherki po frazeologii // Istoriya russkogo yazika i obsheye yazikoznaniye. - M., 1977.
27. Lekant P.A., Dibrova Ye.I., Kasatkin L.L., Klobukov Ye.V. Sovremenniy russkiy yazik. - M.: Drofa, 2002. - 560 s.
28. . Lingvisticheskiy ensiklopedicheskiy slovar. Gl. red. V.N. Yarseva. - M., "Sovetskaya ensiklopediya", 1990
29. Molotkov A.I. Osnovi frazeologii russkogo yazika. - L., 1977.
30. Panov M. V. Trudi po obshemu yazikoznaniyu i russkomu yaziku. T. 1. - M.: Yaziki slavyanskoy kulturi, 2004.
31. Panov M.V. Sovremenniy russkiy yazik. Fonetika. - M.: Visshaya shkola, 1979.
32. Peshkovskiy A.M. Izbrannie trudi. - M.: Uchpedgiz, 1959.
33. Peshkovskiy A.M. Russkiy sintaksis v nauchnom osveshenii. 8-ye izd., dop. - M.: Yaziki slavyanskoy kulturi, 2001.
34. Russkaya grammatika: V 2-x t. / Pod red.N.Yu.Shvedovoy. - M., 1980.
35. Sovremenniy russkiy yazik /Pod red. V.A.Beloshapkovoy. - M., 1989.
36. Tixonov A.N., Kim L.L., Tixonov S.A. Leksikologiya. - Tashkent. 1991.
37. Trubetskoy N.S. Osnovi fonologii. - M., Izd. inostr. lit., 1960;
38. Teliya V.N. Russkaya frazeologiya. Semanticheskiy, pragmaticheskiy i kulturologicheskiy aspekti. - M.: Yaziki russkoy kulturi, 1996.
39. Fomina M.I. Sovremenniy russkiy yazik. Leksikologiya. - M., 1990.
40. Shanskiy N.M. Frazeologiya sovremennogo russkogo yazika. - M.: Prosvesheniye, 1985.

41. Shanskiy N.M. Russkiy yazik. Leksika. Slovoobrazovaniye. - M.: Prosvesheniye, 1975. - 239 s.
42. Shmelev D.N. Russkiy yazik v yego funktsionalnix raznovidnostyax. - M.: Nauka, 1977.
43. Shmelev D.N. Sovremenniy russkiy yazik. Leksika. - M.: Prosvesheniye, 1977.
44. Sherba L.V. Opit obshey teorii leksikografii // Sherba L.V. Yazikovaya sistema i rechevaya deyatelnost. - L.: Nauka, 1974.
45. Yazik russkogo zarubejya / Otv. red. Ye.A.Zemskaya. - M.: Yaziki slavyanskoy kulturi, 2001.

Internet resurslar

1. <https://ziyonet.uz/ru>
2. <https://oak.uz/pages/>
3. <http://www.links-guide.ru/sprachen/lexica/fraseologija.htm>
4. <http://www.gramota.ru>
5. www.wikipedia.ru
6. <http://www.philol.msu.ru>
7. <http://www.links-guide.ru>
8. <http://www.islu.irk.ru>
9. <http://slovari.gramota.ru>
10. <http://auditorium.ru>

2-QISM. YEVROPA, AMERIKA VA AVSTRALIYA XALQLARI ADABIYOTI

“Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyoti” ixtisosligining mazmuni Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyoti tarixidagi muammolarni ishlab chiqish, shaxs ijodining mohiyati va xususiyatlarini, yozuvchilar, ularning badiiy dunyoqarashi va ijodiy paradigmasi, yangilik va badiiy mahorati, milliy an’analar va jahon adabiyoti yutuqlari davomchisi; badiiy og‘zaki ijoddagi janrlar, uslublar, yo‘nalishlar, yo‘nalishlar rivojlanishini tushunish, adabiy ijod dinamikasini o‘rganishdan iborat. Tadqiqot obyekti Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyotiga bag‘ishlangan ilmiy ishlar bilan bir qatorda qo‘lyozma yoki boshqa shaklda nashr etilgan va mavjud bo‘lgan barcha muhim

adabiy hodisalar, O'zbekiston va xorij arxivlarida saqlanayotgan adabiy materiallar hisoblanadi. Adabiy mumtoz asarlarni o'rganish, ularning jamiyatning zamonaviy ma'naviy-axloqiy madaniyati uchun o'zgarmas qiymati alohida ahamiyatga ega.

Mutaxassislik Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyotining milliy o'ziga xosligi, tarixi, bugungi holati va rivojlanish qonuniyatlarini jahon adabiy jarayoni bilan yaqin aloqada o'rganadi.

Shu munosabat bilan dastur ikkita asosiy bo'limdan iborat bo'lib, ular o'z navbatida mutaxassislikning kichik bo'limlaridan (rus adabiyoti tarixi, chet el adabiyoti tarixi) iborat.

Ushbu mutaxassislikni tanlagan tadqiqotchi rus va chet el adabiyotining turli davrlardagi tarixini, turli mualliflar va turli janrlardagi asarlari bilan ifodalanganligini tushunishi kerak. Zamonaviy fanda adabiyotni rivojlantirish bosqichlarini ajratish an'anaviy bo'lganligi sababli, kirish imtihonlari bo'limlar bo'yicha eng muhim mavzularni qamrab olishi kerak:

1. Rus adabiyoti tarixi.

1.1. Qadimgi rus adabiyoti tarixi.

«Слова о полку Игореве» asarining badiiy o'ziga xosligi. Asarda vatanparvarlik g'oyalari. Kitobning badiiy o'ziga xosligi.

1.2. XVIII asr rus adabiyoti.

Rus klassitsizmi adabiyotining o'ziga xosligi. M.V.Lomonosovning novatorligi. Lomonosov odelarining g'oyaviy mazmuni. klassik shoirlar (G. Derjavin va boshqalar). Rus sentimentalizm adabiyoti ("Бедная Лиза" N. Karamzin – g'oyaviy ma'no va tasvirlar).

1.3. XIX asr rus adabiyoti.

Rossiyada romantizmning xususiyatlari. A.S. Pushkinning "ЮЖНЫЕ ПОЭМЫ" asari. Qahramonning tipologiyasi. Tasviriy ifoda vositalari. M.Yu Lermontovning romantik she'riyati. Uning manzara, falsafiy va sevgi lirikasi. "Zamonamiz qahramoni" («Герой нашего времени») o'tish davri asari sifatida.

Buyuk rus realistlari atoqli arboblari - Pushkin, Gogol, L. Tolstoy, N. Nekrasov, I. Goncharov, F. Dostoevskiy, I. Turgenev. Pushkinning "Yevgeniy Onegin" romanining g'oyaviy va estetik mazmuni. Rus "ortiqcha odam" ning surati. Romandagi konfliktning tabiati. Asardagi tasvirlar tizimi. Muallifning surati. Rus realizmi asarlarining badiiy yutuqlari. N.V.Gogol va uning rus adabiyotidagi an'analari. "Sankt-Peterburg ertaklarida"

"kichkina odam" obrazi. Bashmachkinning badiiy turi ("Palto"). "O'lik qalblar" («Мертвые души») rus adabiyotining tarixiy asari sifatida L. Tolstoyning "Urush va tinchlik" epik asari sifatida. Rossiya tarixidagi voqealarni aks ettirish. Romanning obrazli tizimi. N. Nekrasovning "Кому на Руси жить хорошо" she'ridagi folklor an'analari va oddiy odamlarning obrazlari. F. Dostoevskiyning "Jinoyat va jazo" romanidagi falsafiy va axloqiy muammolar.

1.4. XX-XXI asr rus adabiyoti.

Rus klassiklari A.P.Chexov, A.M.Gorkiy, M.Zoshchenko, I.Bunin, A.Kuprin, S.Yesenin asarlarining jahon miqyosidagi ahamiyati. Chet eldagi rus adabiyoti Modernizm tushunchasi va atama atrofidagi munozaralar. XXI asr boshidagi rus adabiyotining eng muhim hodisalari (V. Pelevin, T. Tolstaya va boshqalar talabnoma beruvchining tanlovi bo'yicha).

2. Xorij adabiyoti tarixi

2.1. Qadimgi adabiyot tarixi.

Qadimgi mifologiya, uning jahon madaniyati uchun tarixiy va badiiy ahamiyati. Asosiy yunon xudolari va yunon miflarining davrlari. Gomerning "Iliada" va "Odissey" dostonlari, syujetlari va poetikasi. Qadimgi lirikaning eng muhim vakillari (Safo, Alkay, Anakreon). Sofokl ("Qirol Edip"), Evripid ("Medeya") va Esxil ("Oresteya") dramalari. Rim adabiyoti. Plavt dramaturgiyasi ("Kazan" komediyasi).

2.2. O'rta asrlar va Uyg'onish davri adabiyoti.

O'rta asrlar va Uyg'onish davri adabiyotining eng muhim asarlari. Dantening "Ilohiy komediya"si Uyg'onish davrining eng buyuk she'ridir. Uning tushunchasi, kompozitsiyasi va tasvirlari. Shekspir asarlari. Shekspirning komediyalari (Venetsiyalik savdogar va boshqalar), ularning davr ideallariga mos kelishi. Shekspirning "Gamlet", "Otello", "Qirol Lir" tragediyalari. Fojiali mojarolar va syujetlar. F.Rabelening "Gargantua va Pantagruel" romani, uning hajviy elementi, satirik mazmuni. G.Bokkachchoning "Dekameron" asari va uning o'rta asr asketizmiga qarshi kurashdagi roli. Uyg'onish davri gumanistlari ijodining jahon adabiy jarayonidagi ahamiyati.

2.3. XVII-XVIII asrlar adabiyoti tarixi.

XVII-XVIII asrlar asarlarining janr va g'oyaviy o'ziga xosligi muammolari. J.-B. Molyer innovator sifatida (komediyaning yangi turi). "Dvoryanlar orasida savdogar" - personajlar tizimi, konflikt va syujetning o'ziga xosligi. Lope de Vega va uning

qahramonlik dramalari ("Sevilya yulduzi", "Qo'y bulog'i"). D.Defo va uning "Robinson Kruzo" romani. Asarning g'oyaviy mazmuni. D.Sviftning "Gulliverning sayohatlari" satirik roman sifatida. Satirik tanqid obyektlari. Komediylarning ijtimoiy muammolari P. Bomarshe ("Sevilya sartaroshi", "Figaroning turmushi". Gyotening "Faust"i jahon adabiyotining cho'qqilaridan biridir. Faust obrazi va Gyotening inson tushunchasi. Xizmat ko'rsatish muammosi, insoniyat jamiyati.

2.4. XIX asr adabiyoti tarixi.

Romantizm adabiyotining g'oyaviy asoslari. G'arbning eng muhim romantiklari (Bayron, Shelli, U. Skott) va Realizm adabiyoti (19-asrning 2-yarmi) asarlari. Bayronning "Chayld Garoldning ziyorati" she'ri. She'ning kompozitsiyasi. Lirik qahramon obrazi. She'rdagi milliy-vatanparvarlik g'oyalari. Shelli falsafiy va landshaft lirikasi. Valter Skott tarixiy roman ("Ayvengo", "Kventin Dorward") yaratuvchisidir. Balzak realistik san'at nazariyotchisi va amaliyotchisi sifatida. Balzakning ijtimoiy romanlari va hikoyalari. "Gobsek" hikoyasi va "Père Goriot" romanidagi pul mavzusi. Stendalning tanqidiy realizmi ("Qizil va qora" romani). Charlz Dikkensning realistik romanlari ("Dombey va o'g'il"). Dikkensning romanlaridagi bolalar obrazlari ("Oliver Tvist"). 19—20-asrlar boshidagi realizm. E. Zola. "Germinal" romanidagi mehnat mavzusi. A. Fransiyaning "Pingvinlar oroli" satirik allegoriyasi\ Dekadansiya vakillarining ijodi (O. Vayld estetikasi). "Dorian Greyning surati" romani Vayldning mafkuraviy tushunchalarining ifodasi sifatida.

2.5. XX-XXI asrlar adabiyoti tarixi.

Zamonaviy adabiy jarayonning dolzarb muammolari. G'arb klassiklari asarlarida 20-asr realizmining xususiyatlari

E. Xeminguey, B. Brext, D. Steynbek. Xemingueyning dastlabki asarlari va

"Yo'qotilgan avlod" mavzusi (hikoyalar, "Alvido Qurol!") "Qo'ng'iroq kim uchun chalinadi" romanidagi ispancha mavzu. "Chol va dengiz" qissasining falsafiy mazmuni. Bertolt Brext innovatsion dramaturg. "Ona jasorati va uning bolalari" spektaklidagi urushga qarshi mavzu. D. Steynbekning "Marvarid" falsafiy masal sifatida.

XXI asr G'arb yozuvchilarining (F.Begbeder, P.Suskind, D.Barns, B.Ellis va boshqalar) asarlari imtihon oluvchining xohishiga ko'ra.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Alimova N.X. Istoriya mirovoy literaturi. Uchebnik. – Tashkent: MALIK PRINTCO, 2021.
2. Nizamova M. Istoriya mirovoy literaturi. Uchebnik. Chast 1. – Tashkent: Donishmand ziyosi, 2020.
3. Nizamova M. Istoriya mirovoy literaturi. Uchebnik. Chast 2. – Buxoro: Durdona, 2024.
4. Nizamova M. Istoriya mirovoy literaturi. Uchebnik. Chast 3. – Tashkent: NUUZ, 2024.
5. Kamilova S.E. Teoriya literaturi. Vvedeniye v literaturovedeniye. – T, 2019
6. Gilenson B. Istoriya literaturi SSHA. - M.: Akademiya, 2003.
7. Zarubejnaya literatura XX veka. - M.: Akademiya, 2003.
8. Zlobin G. Po tu storonu mehti. Stranitsi amerikanskoy literaturi XX veka. - M.: Xudojestvennaya literatura, 1985.
9. Ivasheva V. Literatura Velikobritanii XX veka.- M.: Visshaya shkola, 1984.
10. Istoriya zarubejnoj literaturi XVIII veka.- M., 1984.
11. Istoriya zarubejnoj literaturi XIX veka. / Pod red. Ya.N. Zasuskogo S.V., Turayeva . - M., 1982.
12. Istoriya zarubejnoj literaturi XIX veka. Pod red. A.S. Dmitriyeva. Ch.1-2. - M., 1979-1983.
13. Istoriya zarubejnoj literaturi konsa 19 - nachala 20 veka: uchebnik dlya filol. Fak. Un-tov / pod red. L.G.Andreyeva. - M., 1978
14. Istoriya zarubejnoj literaturi konsa 19 nachala 20 vekov. - M., 1989.
15. Istoriya zarubejnoj literaturi konsa 19 nachala 20 vekov. - M., 1989.
16. Istoriya zarubejnoj literaturi XX veka. - M., 1990.
17. Istoriya zarubejnoj literaturi XX veka. - M., 1990.
18. Istoriya zarubejnoj literaturi. XVII vek.- M., 1987.
19. Kaliganov I.I. Vekov svyazuyushaya nit (Voprosi istorii i poetiki slavyanskix literatur i kultur). M., 2006. 602 s
20. Kireyeva N.V. Postmodernizm v zarubejnoj literature. - M.: Flinta, 2004.
21. Kuteyshikova V. Ospovat L. Noviy latinoamerikanskiy roman.50-60-ye godi.- M., 1983.
22. Lukov V. Istoriya literaturi. Zarubejnaya literatura ot istokov do nashix dney. - M.: Akademiya, 2008.
23. Mamontov S. Ispanoyazichnaya literatura stran Latinskoy Ameriki XX veka.-

- M., 1983.
24. Mulyarchik A. Sovremenniy realisticheskiy roman SSHA. 1945-1980. - M.: Visshaya shkola, 1988.
  25. Osnovnie proizvedeniya inostrannoy xudojestvennoy literaturi: .Yevropa Amerika Avstraliya Literaturno-bibliograficheskiy spravochnik 6-ye izd., ispravlennoye i dopolnennoye Moskva «TERRA» - «TEKKA» 1998.
  26. Russkaya postmodernistskaya literatura: Ucheb. posobiye. - 3-ye izd., izd., i dop. — M.: Flinta: Nauka, 2001.
  27. Stolbov V. Puti i jizni. O tvorchestve populyarnix latinoamerikanskix pisateley.- M., 1988.
  28. Terteryan I. Chelovek mifotvoryashiy. O literature Ispanii, Portugalii i Latinskoy Ameriki.- M., 1988.
  29. Chernozemova Ye.N. Istoriya angliyskoy literaturi: Plani. Razrabotki. Materiali. Zadaniya. — 2-ye izd., ispr. — M.: Flinta: Nauka, 2000.
  30. Anikin G.V., Mixalskaya N.P. Istoriya angliyskoy literaturi.- M.: Visshaya shkola, 1985.
  31. Shishkin A.P. Sovremenniy angliyskiy roman (problemi voyni i mira). - M.: Visshaya shkola, 1983.
  32. Gudziy N.K. Istoriya drevnerusskoy literaturi. M. Flinta, 2001
  33. Istoriya russkoy literaturi 11-17 vekov pod redaktsiyey D.Lixacheva. M. «Prosvesheniye», 1980
  34. Fedorov V.I. Istoriya russkoy literaturi 18 veka. Uchebnik dlya vuzov. M., «Prosvesheniye», 2000
  35. Istoriya russkoy literaturi. V 4-x t. Literatura konsa XIX - nachala XX veka. L., 1984
  36. Keldish V. Russkiy realizm nachala XX veka. M., 1975.
  37. Kojinov V. Stati o sovremennoy literature. M., 1990.
  38. Kolobayeva L. Konsepsiya lichnosti v russkoy literature rubeja XIX - XX vekov. M., 1990.
  39. Kolobayeva L. Russkiy simvolizm. M., 2000.
  40. Lanshikov A. Ishu sobesednika: O proze 70 - 80-x godov. M., 1989.
  41. Lapchenko A. Chelovek i zemlya v russkoy sotsialno-filosofskoy proze 70-x godov (V. Rasputin, V. Astafev, S. Zaligin). L., 1985.
  42. Literaturno-esteticheskiye konsepsii v Rossii konsa XIX - nachala XX veka. M., 1975.
  43. Leyderman N.L., Lipovetskiy M.N. Sovremennaya russkaya literatura. Kniga 3. V konse veka (1986- 1990-ye godi) - M.: URSS, 2001. . - M.: Flinta, 2003.

44. Pisateli russkogo zarubejya. 1918 - 1940. Spravochnik. Ch. 1. A - I. M., 1993; Ch. 2. K - S. M., 1994.
45. Russkaya postmodernistskaya literatura: Uchebnoye posobiye. - 3-ye izd., izd., i dop. — M.: Flinta: Nauka, 2001.
46. Russkaya literatura XX veka. V dvux tomax. Pod redaksiyey L.P.Kremensova. M., 2003(elektronnaya versiya)
47. Fatyushenko V. Iz istorii russkoy liriki 10-x - nachala 20-x godov. M., 1990.

10.00.04 - Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tillari va adabiyoti ixtisosligi bo'yicha imtihonni baholash mezonlari

86-100 (a'lo):

- barcha savollarga to'g'ri javoblar yozilgan bo'lsa;
- javobda rejada nazarda tutilmagan zamonaviy materiallardan foydalanilsa;
- nazariya va tushunchalar to'g'ri berilgan;
- materialni taqdim etishda ilmiy xatolarga yo'l qo'yilmagan bo'lsa, ilmiy taqdim etish mantiq'iga rioya qilingan bo'lsa;
- agar javobda imlo yoki grammatik xatolar bo'lmasa.

71-85 (yaxshi):

- savollarga yozma javoblar to'g'ri, lekin o'quv rejasi talablari bilan chegaralangan bo'lsa;
- javoblarda ilmiy asoslar buzilmagan;
- yozma savolga javob berish mantiqi;
- qonunni taqdim etishda xatolarga yo'l qo'yilmasa - qoidalar, nazariyalar va tushunchalar;
- javobda imlo va grammatik xatolar bo'lmasa;
- agar berilgan topshiriqlardan biriga to'liq javob yozilmagan bo'lsa.

55-70 (qoniqarli):

- savollarning uchdan ikki qismiga to'g'ri javob yozilsa;
- savollarga yozma javoblar yuzaki, lekin ba'zi xatolardan tashqari, umuman olganda to'g'ri;
- agar javob ba'zan taqdimot mantiqini buzsa;
- javobda nazariya, tushunchalar, tushunchalarni yoritishda ba'zi noaniqliklar bo'lsa;
- javobda imlo va grammatik xatolar mavjud bo'lsa;

0-54 (qoniqarsiz):

- savollarning uchdan ikki qismiga javob yozilmagan yoki javob umuman yozilmagan bo'lsa;
- savollarga javoblar noaniq yoki noto'g'ri bo'lsa;
- savollarga javoblar noaniq va mantiqiy chalkash bo'lsa;
- ilmiy xatolarga yo'l qo'yilganda;
- javob matnida imlo va grammatik xatolar mavjud bo'lsa.